

Rinda den Besten nodigt rijk, gemeenten, kinderopvang en jeugdzorg uit voor visionair overleg

Samenleving moet anders, beter en vooral slimmer

Ook in onderwijsland wordt nagedacht over meer samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg. Rinda den Besten, de nieuwe voorzitter van de PO-Raad, stelt voor om het hele stelsel van zorg voor en educatie van kinderen fundamenteel te herzien. Ze pleit voor een ‘Schevenings Beraad nieuwe stijl.’

Ingrid de Moel & Piet Scheerhoorn

Het fundament onder het huidige onderwijsstelsel is gelegd in het begin van de jaren negentig, op basis van afspraken die zijn gemaakt tijdens een visionair overleg, het zogenoemde Schevenings Beraad. Het is nu twintig jaar later, de wereld is veranderd, maar de manier waarop onderwijs, kinderopvang en jeugdzorg zijn georganiseerd is stil blijven staan. Dat zegt Rinda den Besten, sinds april 2013 voorzitter van de PO-Raad en voormalig wethouder Jeugdzorg in Utrecht. Bouwstenen voor Sociaal ging met haar in gesprek over haar gedachten rond een update.

Rinda den Besten heeft een passie voor onderwijs. Na een studie Nederlands aan de Universiteit Utrecht – ze wilde als lerares voor de klas staan – werd ze in 2002 gekozen in de gemeenteraad van Utrecht. Enkele jaren later werd ze wethouder van jeugd, onderwijs en volksgezondheid, een portefeuille die ze na de raadsverkiezingen van 2010 verruilde voor werk en inkomen, jeugd en sport. Als wethouder zag ze hoe belangrijk onderwijs is voor de toekomstkansen van kinderen, zeker in achterstandswijken. Gegrepen door de passie, bevologenheid en de enorme inzet die ze tegenkwam in de onderwijswereld, besloot ze in 2013 af-

scheid te nemen van de politiek en voorzitter te worden van de PO-Raad. Zoals ze zelf zegt vooral omdat ‘onderwijs eigenlijk de enige manier is om maatschappelijk mee te doen en verder te komen in het leven.’

Schevenings Beraad

Herziening van het onderwijsstelsel is een gevoelig onderwerp, maar langzamerhand wordt het hoog tijd om een nieuwe visie te ontwikkelen voor de manier waarop het onderwijs is georganiseerd. Tijdens de najaarsbijeenkomst 2013 van Bouwstenen voor Sociaal pleitte Rin-

> da den Besten voor het eerst voor een stelselherziening, daarbij refererend aan het Schevenings Beraad van 1993. De maatschappij is sindsdien erg veranderd en het stelsel biedt geen oplossingen voor de problemen van tegenwoordig. Gemeenten, scholen, kinderopvangorganisaties en ook jeugdzorg zijn niet gelukkig met de manier waarop dingen nu geregeld zijn.

Ook VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma erkende tijdens de najaarsbijeenkomst, dat gemeenten en scholen ontevreden zijn over hoe de taakverdeling nu is. En ook uit het netwerk van Bouwstenen klinken steeds indringender geluiden, dat het onderwijsstelsel zijn houdbaarheidsdatum ruimschoots heeft overschreden. De uitgangspunten die eraan ten grondslag liggen gelden niet meer.

Twintig jaar geleden lag de focus op groei: meer leerlingen, meer lokalen, meer nieuwe scholen. Er werd gesproken over totstandkomingsnormen van scholen, met hoeveel kinderen scholen recht hadden op een nieuw lokaal. Nu zijn er andere vraagstukken. Veel rijksbeleid is gedecentraliseerd naar gemeenten, met ingrijpende gevolgen voor bestuurlijke verhoudingen, doorgaande leerlijnen, kinderopvang en peuterspeelzalen. Scholen hebben er allerlei taken bij gekregen. 'Het grootste verschil met twintig jaar geleden is de krimp in het grootste deel van het land', zegt Rinda den Besten. 'Tegenwoordig zijn er vragen over wat je doet met lege lokalen. Of hoe je moet samenwerken als niet in elke gemeente een school, een gymzaal of een zwembad in stand kan worden gehouden? Het huidige stelsel heeft geen antwoorden op dat soort ontwikkelingen. Sterker nog, het staat effectieve oplossingen in de weg.'

Lokale Educatieve Agenda

Een van de onderwerpen die voor veel discussies zorgt, is de inhoudelijke samenhang van onderwijs en kinderopvang. Die zou veel intensiever moeten worden. Niet door peuterspeelzaal, kinderopvang en onderwijs als aparte onderdelen te beschouwen, maar door het kind gedurende de eerste twaalf jaar van zijn leven

centraal te stellen. Het zou goed zijn om de Lokale Educatieve Agenda (LEA) uit te breiden met kinderopvang. Dat betekent niet dat alles meteen 'school' moet heten. Maar dan kunnen er, in eerste instantie op gemeentelijk niveau, afspraken worden gemaakt over een doorgaande ontwikkeling en over de ontwikkelingen waarin in de betreffende gemeente zal worden geïnvesteerd. Vanuit haar ervaring als wethouder ziet Den Besten, dat er nu bij vlagen veel geld in hele jonge kinderen in de kinderopvang wordt geïnvesteerd. Zodra die kinderen naar school gaan is dat over. 'Dat sluit niet aan. Ik

ben ervan overtuigd, dat daar heel veel geld wordt verspild, alleen maar doordat er langs elkaar heen wordt gewerkt. In een herziening zal opnieuw moeten worden nagedacht over kwaliteit en doorgaande ontwikkelingen. Er kan een kwaliteitskader worden gedefinieerd, met als effect, dat niet het instituut maar de kwaliteit als uitgangspunt wordt genomen.'

Ook op het gebied van financiering van onderwijshuisvesting is behoefte aan nieuwe uitgangspunten. In het voortgezet onderwijs volgt het huisvestingsgeld de leerling. Het >

BOUWSTENEN VOOR SOCIAAL

Bouwstenen voor Sociaal is een sectorverbindend platform van en voor bestuurders, managers en professionals in maatschappelijk vastgoed, waaronder gebouwen voor buurten, onderwijs, opvang, cultuur, sport, welzijn, informatie en zorg.

Bouwstenen staat voor: vinden (van kennis en informatie), verbinden (van mensen) en vooruit komen (verbeteren). Bouwstenen werkt samen met uiteenlopende mensen en organisaties. Ze zoekt deze samenwerking en agenda-verbinding ook actief op. Aedes, de MOgroep, de PO-Raad, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Brancheorganisatie Kinderopvang hebben hun naam aan het platform verbonden. Zij willen met Bouwstenen voor Sociaal hun krachten op het gebied van maatschappelijk vastgoed bundelen.

‘Ik vind het superknop dat er op sommige plekken integrale kindcentra komen, dat mensen dat durven. Want eigenlijk kan dat niet, zonder dat je minstens één of twee wetten overtreedt.’

Scholen verantwoordelijk voor buitenonderhoud

Vanaf 1 januari 2015 worden scholen uit het primair onderwijs verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van het schoolgebouw. De nieuwe regeling kan behoorlijk wat impact hebben, ook voor de kinderopvang.

- Scholen krijgen voor het buitenonderhoud een vergoeding per kind. Een te grote school betekent een aanslag op de financiële positie van de school. Scholen zullen daarom kritischer naar de ruimte, locaties en geld gaan kijken.
- Scholen zijn niet verplicht het geld dat ze krijgen ook aan het buitenonderhoud te besteden. De afweging tussen onderwijsvernieuwing, personeel en (onderhoud) huisvesting ligt bij de school.
- Scholen krijgen de gebouwen in de staat van onderhoud op het moment van overdracht. Soms zit het mee, soms zit het tegen.
- Scholen kunnen zelf energiebesparende maatregelen treffen en zo bezuinigen op de exploitatiekosten. De wet zal op dit punt worden aangepast.
- Scholen hebben nog geen reservefondsen voor investeringen in het onderhoud kunnen opbouwen. Voor grote investeringen zullen ze hun eigen reserves moeten aanspreken of op zoek moeten naar externe financiering.
- Scholen zijn geen economisch eigenaar van de gebouwen en kunnen hierop ook geen leningen afsluiten.
- Scholen staan voor de strategische keuze; richt ik me primair op onderwijs en ontwikkel ik me als huurder (laat ik de gebouwen over aan een ander, bijvoorbeeld een gemeente of meerpartijen coöperatie) of ontwikkel ik me als onderwijs en vastgoedorganisatie? Deze keuze is ook belangrijk voor de richting waarop scholen zich gaan professionaliseren en wat ze gaan uitbesteden.

De regeling duwt scholen min of meer in een eigenaarsrol, maar dat hoeft niet. In de uitvoering van de taken zullen een strategisch huisvestingsplan en de meerjaren onderhoudsprogramma's een belangrijke rol spelen. Scholen zullen veel meer op portefeuilleniveau naar hun gebouwen moeten kijken om de financiering van het onderhoud rond te krijgen.

Binnen Bouwstenen is een werkgroep van scholen en gemeenten actief. Deze werkgroep heeft de stappen in kaart gebracht die scholen en gemeenten moeten nemen om te komen tot een warme overdracht. Ook heeft ze de stappen verder uitgewerkt. Zie W: bouwstenen.nl/informatie/overheveling

> geld komt terecht in de gemeente waar de leerling onderwijs volgt. In het primair onderwijs is het huisvestingsgeld gekoppeld aan de woonplaats van de leerling. Dat blokkeert goede oplossingen. Een voorbeeld: in Zuid-Limburg waren schoolbesturen, na veel discussies met de ouders, het eens over sluiting van een school. De school in gemeente A zou sluiten en de kinderen zouden naar de school in gemeente B gaan. Gemeente A was niet blij met de sluiting en ook de wethouder in gemeente B niet. Vanwege de komst van de leerlingen uit gemeente A moest hij twee lokalen bijbouwen, terwijl het huisvestingsgeld voor die leerlingen bij gemeente A terecht kwam. Het eind van het liedje was dat het verhaal niet doorging en er alleen maar gefrustreerde partijen achterbleven.

Wirwar van regels

Scholen, die een antwoord op krimp zoeken door samen te werken met andere organisaties, lopen tegen een wirwar van regels op. Een school kan soms open blijven door er andere voorzieningen aan toe te voegen, zoals een bibliotheekje, een buurthuis, kinderopvang en buitenschoolse opvang. Op het eerste gezicht zijn dat slimme oplossingen. Maar de administratieve rompslomp die ermee gepaard gaat, is enorm, vooral doordat al die organisaties op verschillende manieren worden bekostigd. Voor schoolbesturen en kinderopvangorganisaties, die samen integrale kindcentra (ikc) opzetten, is het nog veel lastiger. In een icc wil men graag intensief samenwerken, personeel uitwisselen, ruimtes delen, kortom als één organisatie functioneren. Maar onderwijs en kinderopvang hebben elk hun eigen arbeidsvoorwaarden en eigen veiligheidsrichtlijnen, die volgens de wet moeten worden nageleefd. Een goede soepele samenwerking is dan eigenlijk niet mogelijk. 'Ik vind het superknop dat er op sommige plekken integrale kindcentra komen, dat mensen dat durven. Want eigenlijk kan dat niet, zonder dat je minstens één of twee wetten overtreedt.'

Den Besten zegt er als voorzitter van de PO-Raad niet op uit te zijn om alle geldstromen die met schoolgebouwen te maken hebben via

Maakt incompany cursussen mogelijk

Kinderopvang

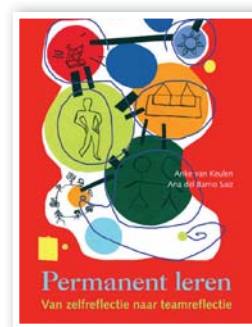
Pedagogiek

Onderwijs

Jeugdzorg

Permanent leren als team: de kracht van een lerende organisatie

Locatie:	Incompany	Niveau:	mbo/hbo/wo
Duur:	3 dagdelen	Prijs:	In overleg
Docent:	Ana del Barrio Saiz		

In deze cursus verwerft u inzicht over hoe vorm te geven aan professioneel lerende teams binnen kindercentra van 0-7 jaar, gebruik makend van concrete instrumenten uit de methodiek Permanent leren als team.

Bij lerende organisaties ligt de focus op een continu gezamenlijk leerproces, gebaseerd op een participatieve houding van alle betrokkenen. Het leerproces wordt ondersteund door een constructief voorwaardenscheppend leerklimaat. In deze cursus gaan we in op:

- de visie en werkwijze van de lerende organisatie;
- hoe reflecteren samen met een maatje en in teamverband een plek kan krijgen in de dagelijkse praktijk;
- hoe de verschillende professionele rollen van medewerkers in kindercentra versterkt kunnen worden;
- hoe pedagogische thema's verankerd kunnen worden in de organisatie.

De cursus *Permanent leren als team* wordt op maat gemaakt voor uw organisatie en incompany aangeboden. De cursus beslaat drie dagdelen:

- Kracht en kwaliteit in teams ontwikkelen
- Professioneel reflecteren in teamverband stimuleren
- De eigen professionele rol versterken.

Bekijk het complete cursusaanbod op www.logavak.nl

LOGAVAK
OPLEIDINGSGROEP

Postbus 257, 1000 AG Amsterdam

☎ 020 622 77 95

✉ info@logavak.nl

🏠 www.logavak.nl

- > het onderwijs te laten lopen. Ze zoekt naar een manier om goede afspraken te maken. 'Voor gemeenten en scholen is deze situatie niet werkbaar. Van mij mag de gemeente best in the lead zijn als dat het meest handig is en tot een goede oplossing leidt. Ik ben tegenwoordig wel voorzitter van de PO-Raad, maar ver-geet niet dat ik ook uit die gemeentewereld kom. Dus je zult mij niet op een anti-gemeen-tesentiment betrappen.'

Kruimels

De ontwikkelingen op het gebied van regelge-ving staan ondertussen niet helemaal stil. De fusietoets, de kleine-scholentoeslag, regels voor samenwerkingsbesturen en de overheveling van de budgetten voor het buitenonderhoud zijn daar voorbeelden van. Maar hoe goed bedoeld ook, het blijven ad hoc maatregelen, waarbij geen tijd wordt ingeruimd om het 'grote geheel' eens goed te bestuderen. Den Besten: 'Natuurlijk, we doen wel veel,

maar het blijven kruimels. We hebben daar-naast heel veel experimenteerruimte, pilots en regelvrije zones. Dat is goed, want die dingen zijn nodig om samenwerking mogelijk te ma-ken. Maar we moeten wel een keer voorbij aan die pilotfase. We moeten echt het stelsel her-zien. Dat grote gesprek moet gewoon worden gestart. Ook al duurt het misschien jaren voordat het klaar is. Dat geeft niet, als het gesprek maar gaat beginnen.'

Een groot deel van de belemmeringen om de juiste dingen te organiseren voor de leerlin-gen, komt voort uit de huisvesting, het maatschappelijk vastgoed. Hoe lastig is het niet om met de huidige regelgeving kinderopvang en een school in één gebouw samen te brengen. De richtlijnen voor veiligheid en toezicht in de kinderopvang komen niet overeen met die in het onderwijs. Daardoor is het heel ingewik-keld om ruimtes en personeel zowel voor on-derwijs als kinderopvang in te zetten. En dan is er nog de financiële afwikkeling: bij verhuur van een klaslokaal moeten de huurpenningen

officieel via de gemeente lopen en de ener-gielasten aan de huurder worden doorbere-kend. Dat trekt administratief zo'n zware wis-sel op de betrokken partijen, dat er vaak hele-maal van af wordt gezien.

Den Besten zou willen dat er een situatie ont-staat waarin alle wettelijke belemmeringen en regels zijn weggenomen. Vervolgens kan lo-kaal worden gezocht naar de beste oplossing. Soms zeggen schoolbestuurders, zoals in Bre-da, 'dat kunnen we zelf, dat vinden we leuk en daar hebben we veel ideeën bij.' Maar er zijn ook heel veel schoolbesturen die tevreden zijn met de manier waarop de gemeente hun ge-bouwen beheert. Zij willen helemaal niet door-decentraliseren. Ze hebben er geen zin in, ze hebben er geen verstand van en willen gewoon onderwijs geven. 'De meeste wetten gaan over de organisatie, cao's, speelpleinen, kwaliteits-en veiligheidseisen. Het zijn allemaal kolom-metjes, die elkaar in de weg zitten en waar ie-dereen last van heeft. We moeten weer terug naar waar het eigenlijk om gaat: de ontwikke-ling van het kind.'

Schevenings Beraad

Het fundament voor het huidige onderwijsstelsel is in het begin van de jaren negentig gelegd tijdens het Schevenings Beraad. Op initiatief van staatssecretaris Wallage gingen bestuurders uit het onderwijs, landelijke en lokale overheden (VNG) in 1989 met elkaar in gesprek om een goede visie op onderwijs te ontwikkelen.

Het Schevenings Beraad kenmerkte zich door visie en durf. Mensen die er aan deelnamen kijken er met veel plezier en voldoening op terug. De gesprekken duurden ruim vier jaar. In 1994 verscheen ter afsluiting het boekje *Schevenings Beraad Bestuurlijke Vernieuwing* met voorstellen, die uiteindelijk de basis vormden voor het huidige onderwijsstelsel.

De invloed van het Schevenings Beraad is enorm geweest. Het openbaar onderwijs werd verzelfstandigd, gemeenten namen de rol van Den Haag over voor wat betreft huisvesting en achterstandenbeleid, de onderwijshuisvestingsmiddelen werden gedecentraliseerd, voorstellen over onderwijskwaliteit mondden uiteindelijk uit in de Lokale Educatieve Agenda (LEA). De bestuurlijke verhoudingen veranderden, er werden afspraken gemaakt over bekostiging, arbeidsvoorwaarden, deregulering. Het onderwijsstelsel kreeg in de jaren na het Schevenings Beraad een flinke upgrade.

Breed overleg

De update die Den Besten voor ogen heeft wordt geen kopie van het Schevenings Beraad. De besproken onderwerpen zullen breder zijn en de deelnemers zullen uit veel bredere kring moeten komen. Net als destijds zullen naast de sectorraden, het ministerie van OCW en de VNG erbij moeten zijn. Maar er zijn meer be-trokkenen nodig, want het aantal organisaties en activiteiten rond onderwijs is in de afgelo-pen twintig jaar sterk uitgebreid. Kinderop-vang is sterk gegroeid, de buitenschoolse op-vang is ontstaan met al zijn nieuwe functies en relaties met sport- en culturele voorzieningen. De zorgfunctie is al sterk uitgebreid en zal met de invoering van passend onderwijs nog ver-der groeien. Daarom zullen aan een nieuw be-raad ook kinderopvang en de ministeries VWS en SZW moeten deelnemen. 'Ik zie het als het herijken van de bestaande afspraken. Gewoon bij alle afspraken met alle betrokken partijen weer kijken hoe het land ervoor staat. En samen uitzoeken op welke manier we het als samenleving anders, beter en vooral slimmer kunnen doen.'

Ingrid de Moel is directeur van Bouwstenen voor Sociaal. Piet Scheerhoorn is journalist.

